

leve: nam si persona, de qua iudicatur, confitetur illum peccati devincta est, cuius ipsam ream patet, vel suspicari, minor signa, & indicia sufficientia ad fundandum iudicium, vel suspicionem de illo, quam de altero: si v. g. videos p[ro]venient perulantem, & luxuriosum factorem cum meretrici colloquenter, grave argumentum est, quo iudicetur illum de libidine cogitare: si virum gravem, & vice, famaque integrerimus ita loquentem videois, leve, ut insufficientia indicium est, cum potius iudicetur debet ipsum cum malicie loqui de feria, & bona, & forte de ipsius conversione. Similiter si persona, quo alterum peccatum narrat, fit ignorans, & proba, nec alibi dereliquerit, aut falsos rumores propagare solita, nec ipsa subfalsa, aut adversus illum commota, grave indicium est, quo iudicetur alterum tale peccatum commissum, praesertim si homo vulgaris est, aut nullus nominis, de quo possibile sit similia communis. Si vero alter ille, de quo delictum narratur, si etiam persona probatis opinionis, & vice integritate commendata, non est sufficientia sufficientis iudicandi; vel opinio, sed ad summum dubitationis extremae inter opiniones suspensio: forte fecit, quia aliquo talis non occidit: forte non fecit, quia vir probatus est, & qui reserat, decipi potest. Considerati etiam debet circumstantia temporis. Nam si videois hominem adest alienus perdidens, per fenestrarum adest, aut scalam eius adiungens, &que noctu, clam, & furtum, sufficientia indicium est, ut iudicetur eum, vel surandi, vel alterius flagiti perpetrandi causa id agere: si autem videois aliquem interduci, palam, & sub omnium oculis id facientes, non est sufficientia argumentum, ut male aliud suspicari. Consideranda est & circumstancia loci. Si enim in oppido, ubi cedes plausim fiant, videois aliquo noctu hinc illuc circumcurare, quibus tamen non incubuit excludiatur, custodi- De iudicio temerario. re civitatem, ut observare malefactores, non leye indicium est, quia facinoris homines esse iudicantes, ad aliquem occidendum, ut percidentiam comparatos. Si videois adolescentem, & adolescentiam concubina nocte, clam, & in obscuru[m] loco colloquentes, & patulante colludentes, mutuus que amplexibus, & oculis indulgentes, quos tamen conjuges non esse certi nostri, non temere iudicaveris aliquid nisi subiecti. Secut si videois quidem cum sola videris colloquentem, fed honeste, ac loco patente.

Ceterum aliud est iudicium de opere, aliud iudicium de persona. Si quis videois aliquem operi illicito vacaret, ut verba scurrilia proferentes audire, creditaque opas, & sermonem hujusmodi esse peccata mortalia, adeoque illum esse mortalis peccati reum, non profet iudicem temerarium, quia non fallitur in iudicio de personis, fed de rebus. Si vero in operibus dubius, aut venialis illum ex prava intentione mortalius peccate existimat, vel deliberate suscipiet, in iudicio temerarium incurrerit. Gravius paro peccatum erit, & detractionis malitia cumulatur, si iudicatum est, vel prava suspicionem mente conceptum alius speruerit.

In aliud iudicium temerarium, suspicionem temerarium plene deliberatam, in re gravi, esse gravis peccata, & mortalia, colligunt ex verbis Christi, Matth. 7. Nolite iudicare, ut nos iudicemus: Et in qua mensura mensuram, remittere vobis. Et Iac. 6. Nolite iudicare, & non iudicabitis: Nolite condemnare, & non condemnabimini. Et Joan. 7. Nolite iudicare secundum faciem, sed sicut iudicium iudicare. Divino iudicio condamnabuntur, qui temere de proximo iudicaverint. Apostolus etiam in tempore iudicantes graviter inveniatur, ad Rom. 14. Tu quis es, qui iudicas alium fratrem tuum? Domini non sunt, aut cadit. Et 1. ad Cor. 4. Tu quis est tempore iudicare, quandoque que venias Dominus, qui & illuminans abscondit temerarium, & manifestat consilia cordis. Et S. Jacobus Epistola Catholica cap. 4. Qui iudicat fratrem suum, dereligit legi, & dicit legem... Tu autem quis es, qui iudicas proximum Christi, & apostoli dampnare illam diabolice iudicin, in que frequenter incident homines, & ex quibus detractiones, ut plurimum, orinuntur. Hic autem fuit non solum certa, firmaque sententia de malo proximi, sed etiam opiniones, & suspiciones deliberatae. Prater, pars sceleris est iudicare fratrem, & iudicare legem. At mortale peccatum nemo esse negaverit, non tantum certa, firmaque sententia existimat legem alle malam, sed etiam id deliberante opinari, vel suspicari, seu dubitate de bonitate, & iustitia legis: itaque peccatum mortale est pari ratione, non tantum apud se certa, firmaque sententia iudicare, ac dannare fratrem tamquam improbum, sed etiam opinione, vel suspiciones deliberatas de illis probitas dubitare ex leibus iudicis. Hinc 1. ad Tim. 6. inter peccata mortalia suspiciones mala recensentur. Hinc inter notas caritatis, ad Cor. 13. habetur, quod Non cogitamus, id est, ut S. Jo. Christi explicet Homilia 33. in eum locum, Non modo nihil male comparat contra illum, qui diligunt, sed ne suspicatur quidam. Hinc etiam Non primitur dicitur. Quomodo enim (inquit idem Pater) primitur irritatio, qua non tolerat mala suspiciones, ex qua est fons ira?

Eadem regulam confirmat S. Aug. Lib. 2. De sermone Domini in Monte, c. 18. explicans illa Christi Domini verba,

sicut & aliarum perturbationum primi, subiecte motus. At si consideratis ratione illis suspicionibus adhucratur, vel ad eorum levitatem, & pravitatem non attendat, cum potest, easque comprehendere negligat, non erit tunc humana tentatio, sed diabolica; liquidem suspiciones illas ob pertinentem suspicionis hominis adhucrionem erant quasi definita, firmaque sententia.

Quam gravia mala ex pravis suspicionibus oriuntur, item S. Doct[or] exposit[us] Ser. 206. alias De Diuersis 112. c. 9. pl[an]te

(inquit) mala generis humani non altius oriuntur, nisi de suspicionibus falsis. Credis de bonitate, quod aeris te, qui forte amas, & per pravam suspicionem sis iniustissimus

etimissimo. Quid faciat, cui non credis, & caro suum

tibi denique non valeret? Lequivit tibi dicens, Amoris: sed

qua propter te, qui te dicis, non credo adhuc edidi.

Ideo secundum te facere voluntibus ad expectato, qui tibi dicit, Dilectus enim te, qui te dicis, non credo adhuc edidi.

Et dicitur iudicium perversum, vel iniustum. Alio modo, quando

homo iudicat de his, in quibus non habet autoritatem: &

si dicitur iudicium usurpatum. Tertio modo, quando de his cer-

tiu[m] rationis, puta, cum aliquis de his iudicat, quae sunt

dubia, vel certas, propter aliquas teles conjecturas: & sic

dicitur iudicium suspicionis, vel temerarium. Tres autem

istae deformitatis in iudicio temerario involuntur: et enim

contra rectitudinem iustitia, ut alterius existimat ladiatur, aut illius probitas revocetur in dubium abesse legitima cau-

sa; & nemo ita fecerit vellet. Nullus etiam habet au-

toritatem iudicandi de his, quae occulte sunt, incerta,

dubia & obscuras, fed iudicium de his modi rebus Deo ser-

vatur, cuius probitas iuris usurpati homo temere iudicans.

Dicit tandem certitudine casionalis, cum definita, firmaque

sententia de his protervatur ex levibus conjecturis & indicis.

Et Concio 12. in Pl. 218. tempore iudicantes finiles esse

Diabolus afferit, cum hinc verba, Amputa oprobrium meum,

quod suspectus sum, explicat. Sicut dixit oprobrium, in-

qui, quod de aliis est suspectus. Hoc oprobrium erga

se postulabat auctor, ut non esset similis diabolu[m], qui de

occultis: Job suspectus est, quod non gratis coleret Deum.

Idem Sanctus Doct[or] de Bonifacio Presbitero, a quo Mo-

nachus s[ecundu]m Spes nomine accusatus erit in ipsum reje-

cerat, scribit causa eorum sub divino examine pendente, &

adhuc obscuris, ac intentis, iubete se non polle, ut Bonifaciu-

m[us] nomine de Presbiterorum also expungatur: Quis erga sum,

inquit, ut audeam Dei praevaricari sententiam in delendo,

vel supradictum eius nomine, quod nee suspectari temere

malum apparet, necne oprobriu[m] in delendo, vel in-

tempore iudicandi, ut auctoritate illius sententia sententia

ambulan[t]s, cum iste sit suspectus, omnes stabiles

affirmat. Secundus est prava animi erga alterum affectio:

Cum enim aliquis contemnit, vel odit aliquem, vel iacet,

aut inuidet ei, ex levibus signis opinatur mala de-

ris: quia uniusquisque facile credit, quod appetit. Unde

Sanctus Augustinus Libro 2. De Sermone Domini in Monte, cap. 18. Maxime, inquit, bi temere iudicant de inertiis,

& facile reprehendunt, qui magis amant vituperare, & da-

re, quam emendare, atque corriger. Quod vitium vel

superbia est, vel inuidentia. Tertius est longa experientia:

Et deinde quidem priores suspicionis causas manifeste perti-

nente ad perveritatem affectus: tercia vero suspicionis vi-

tium tolerabilis facit, & aliquo modo excusat.

Et hoc autem triplex gradus suspicionis, (inquit S. Th.) Pri-

mus gradus est, ut homo ex levibus iudicis de bonitate alienus

abderatur inceptus: & hoc est iudicium temerarium.

Secundus gradus est, cum aliquis pro certo malitiae al-

terius estib[us] ex leviosis iudicetur: & hoc est deus aliquo gravi-

er, ut peccatum mortale, in qua non est sine contemptu pro-

cedit. Tertius gradus est, comatusque iudex ex suspicione pro-

cedit ad aliquem condamnandum: & hoc directe ad injus-

tiam perire, unde est peccatum mortale. In primo gra-

du[m] indeliberatus duxatur, & repentina suspiciones S. Th.,

collocat, que sunt velut primi motus, non autem plene

deliberatas, & pertinaces. Suspitiones enim primi gradus ita

describitur: Ut homo ex levibus iudicis de bonitate alienus

abderatur incepit. Non aut, quando dubitatur, fed, cum incit[us] De iudicio temerario.

De j[uris] iudicando, ut homo ex levibus iudicis de bonitate alienus

abderatur inceptus: & hoc est iudicium temerarium.

Secundus gradus est, ut si levitas, & levia peccatum: per-

petrat, que omnino deliberata est, & perlevata; sed eam,

quae imperfecta est, inde liberata, & repentina, haec enim

praeoccupat homo dubitare incepit. Altera vero, scilicet

liberata suspicione laborantem nemo dixerit incepere dubi-

tare: scilicet potissimum advertere temerarium in mente sua

suspicionem de alio exortari, illam approbat, ea delectatus,

illi pertinaciter adhuc, vultusque de proximi probitate spon-

ite dubitare, vel prave opinari, quod certe non humana,

sed diabolica tentationis est: non fragilitas, sed malitia.

Unde S. Th. ibidem in Responsione ad secundam Objectionem, sicut, Atque hoc si observare volamus, non de parvo peccato cum

Dei adiutorio liberamus. Maxime enim pars generis huma-

nius. Dei ipsi enim Dominus dixit, Nolite iudicare, ut non

injuriatur: & cum interrogavimus, corripe justitiae.

Item confirmat S. Prosper, Sententia 21. De occulti, in-

quit, alieni cordis temere iudicare, peccatum est: Et cum eu-

stis autem inter nos sententia de malo proximi pertinet, & temeraria

peccatum non sunt nisi bona, sed veniale.

Vnu 2 de

de personis; iudicium de rebus, semper est mortale peccatum; para, dicere, quod dare elemosynam sit malum; iudicium autem de personis, licet quandoque sit falsum, non tamen semper est peccatum: nisi quando est omnino remunerarium. Sed quando ex levi re iudicium procedit si rursum, corde, aliquando est peccatum mortale, quia est cum contemptu proximi: iustifico autem est quid imperfictum in genere iudicis: & iudeo est imperfectus mors: & iudeo non est mortale ex genere: quoniam si patet ex odio, erit aliquando mortale.

REGULA XIX.

Dubia iudicia de malitia proximi in meliore partem interpretari tenentur.

Hæc Regula colligitur ex Christi verbis; Nolite iudicare, ut non iudicemini: quibus nihil aliud nobis praepeti. S. Aug. Lib. 2. De Sermoni Domini in Monte c. 18. expositum, nisi ut ea facta, que dubium est, quo animo sunt, in meliorum partem contingit duplicitate. Uno modo per quendam suppunctionem: & si cum debemus aliquis malis adhibere res medium, scilicet noctis, fecerit alienis, expedit ad hoc, usus eius remedium apponatur, quod suppunctionem id, quod est dexterius est quia remedium, quod est officia contra manus malorum, malitie magis est officia contra minus malum. Alter modo, interpretari aliquid ad bonum, vel malum, definitio, sive determinatio: & sic in rerum iudicature aliqui nisi ad hoc, ut interpretetur unumquodque secundum quod est: in iudicio autem pessimum, ut interpretetur in malum. Itaque si videbas hominem, quem agendi modus, habebis, gestus, indicant esse furem, tamen indicia sunt, & quod iudicium, vel suppunctionem fundare non possint; non licet tibi extimare, vel supplicari esse furem; tamen tunc cum diligenter custodi, & cavere ab illo perinde, ac si iudicares esse furem, idoneo non admittere illum in domum, non finire ut irepat, non credere illi servandam pecuniam, offia majori sollicitudine obserbare. Si quis coniugatus videat juvenem cum filia sua vel uxore colloquimenter, folium cum sola, iudicare, vel supplicari non potest, tamen peccatum est, ac impudicum; sed tamen cavere potest, & periculosa colloquia prohibere. Sic Sanctus Job quoniam de fata filii nihil malum iudicaret, vel supplicaret, pro linguis tamen offerebat sacrificia, dicens: Ne forte peccaveris filii mei. Hoc suppunctionis genere parentes erga liberos, domini erga seruos, Superiores erga subditos ut Dei iudicato, non iudicantes, non admovere, increpare, veritatem iudicare, quod malum aliquod perpetraverint, occidere, quodam est prohibere, vel jubere, & variis modis remedia adhibere, cum malum aliquod timetur: id enim prudentia, cautions, & vigilans. Sed tamen rectum illi iudicium, bonaque opinionem mente retinere debet, quandiu iudicata, five argumenta non sunt ad suppunctionem, vel dubitationem cogentia. Et eiam prudens seruum mala evadet, ne forte nimis cautione ipsos infamant, aut ad irascendum provocent.

REGULA XX.

Dubia in deteriorem partem interpretari, seu id, quod de terius est: supplicare, ad timore, ubi de damno vitando, non probabilitas malis agitur, cautionis est, ac prudenter. Sed nec tunc quidam ex leviibus iudicis, ac prudenter, vel supplicari licet proximum esse malum.

Hanc regulam tradit S. Aug. Exhort. in Pl. 147. Si in certum est, inquit, licet, ut cœreas, ne forte verum sit non tamen dannos, tamquam verum sit. Conformat S. Thom. articulo superioris indicato, in Rerumon ad tertiam objectionem. Interpretari, inquit, aliquid in deteriorem, vel meliore partem contingit duplicitate. Uno modo per quendam suppunctionem: & si cum debemus aliquis malis adhibere res medium, scilicet noctis, fecerit alienis, expedit ad hoc, usus eius remedium apponatur, quod suppunctionem id, quod est dexterius est quia remedium, quod est officia contra manus malorum, malitie magis est officia contra minus malum. Alter modo, interpretari aliquid ad bonum, vel malum, definitio, sive determinatio: & sic in rerum iudicature aliqui nisi ad hoc, ut interpretetur unumquodque secundum quod est: in iudicio autem pessimum, ut interpretetur in malum.

Hujus rei exemplum ex Dent. c. 22. colligitur, ubi legimus, quod si pueri defontantur vir in agro seorsim repperit, & cum es communis fuerit, ipse morietur filius, sicut Sola erat in agro, clamavit, & nollus adiutor, qui liberaret eam. Unde vero constat in clavis, ut vis eius pueri illatis sit? Nempe Lex factum in meliore partem interpretatur. Et certum cum unum, & idem opus non esident intentione a diversis fari, sine periculo erroris, & violandi fraternalis caritatem, se justificat, in deteriorem partem iudicari non potest. Risi Abraham, cum filius ei promitteretur (Gen. 17). Risit & Sata (Gen. 18). Ille non est reprehensus, quod iudicatus fuit, quia iudicatus est, & latitatio: reprehensa est illa, quia iudicata dubitatio fuit, & ab illo tantum hæc iudicatur potest, qui corda hominum novit (inquit S. Aug. q. 36. in Genesim).

Regulum, cuius in explicatione versamus, confirmat natus S. Aug. Enarrat. in Pl. 147. Quid agit pax (inquit) in bus adhuc regionis incertis, in illa peregrinatione mortalium nostrarum; cum alios esti conficiunt, nemō videt eum alterius? Quid agit pax? De incerto: non iudicatur, inquit non iudicantis: proclivior est ad bene credendum de honeste, quam ad male suspicendum. Non semel tunc doles erat, cum bene credit etiam de malo: perinde, autem, cum male sentit fere de bono. Nescio qualis sit quid pendo, si credo, quia bonus est? Si incertus est, licet ut cœreas, ne forte verum sit, non tamen damnum tangquam verum sit. Hoc pax subjet.

Eadem regulam tradit S. Bon. Sermon 40. in Cantica, Canticum (inquit) aliae conversationes, aut curiosus explorator, aut temporarius Iudeus. Etiam si perpetuam aliam quid reprehemas, ne iudicabis proximum, magis autem excusa. Excusa invenimus, si ipsi non potest, ut ignorans, puto subceptionem, putacurum. Quod si omnes omnia differuntur, non recipimus recusat, scande nihilominus ipsa tibi, dicit apud temetipsam: Vobemus fuit nimis tristitia: Quid demelito fecisti, scaccipetem in me similes postulatis?

Eidem regule Juris principia robur adduntur: in primis illud Juris Naturæ: Quid tibi non sis fieri, alio non feceris, Ne tu autem homo actiones suas, quoniam non evidens malitia est, in deteriori in partem ab aliis accipi veller. Tam illud Insc. III. c. Ex parte, Ext. De Sermoni in Ordine Franciscano, respondentis, illum quod indiguum est non nos, dignum debet estimare. Re iudicari, cum proximum malum non concerto nostri, bonum illum estimare, ac iudicare debes. Item. Cum iura partium sunt obcura, res reservatum est prius quam alio: ut habeat Regula Juris tunc in Sexto. Sed hæc iudicata, & argumenta sunt instar actoris, proximus est tanquam reus: ut mens ergo potest tribunali favendum est proximo, factaque ipsius in meliore partem benignè interpretari tenentur. Denique, *In pari delicto, vel causa, potior est condicione respondens*. Proximus potest honoris, ex fame possessor est: quando ergo res est dubia, in ejus favorem iudicare tenentur, nec possumus absque ipso iudicare, opinari, vel supplicari.

Dubium igitur ex leviibus indicit conceptum de proximi probitate deponebit, iustitia, & caritas juvent: si autem gravis sit dubitatio ratio, iudicium saltem suspendere, quoniam res incerta, & osculta est.

Eadem regulam confirmat S. Thom. s. 2. q. 60. art. 4. Ex hoc ipso, inquit, quod aliquis habet malum opinionem de alio abique sufficiente causa, iuratur ei, & contemnit ipsum. Nullus autem debet alium contemnere, vel nomenrum quodcumque inferre abique causa cogente. Et ideo non apparent manifesta iudicis de malitia alienus, debet eum ut bonum habere, in meliore partem interpretandum, quod dubium est. Contingit quidem potest, ut benignus alienum actiones interpres frequenter fallatur: Sed melius est, quod aliquis frequenter fallatur, habent bonam opinionem de aliquo malo homine, quam quod raris fallatur habent malam opinionem de aliquo bono homine: quia ex hoc si injuria alii, non autem ex primo; (inquit S. Thom.)

De Decalogo.

517

Si, qua illius sunt, Quia & Hebreia Veritas Exodi 20. haec precepta distinguunt: sic enim ad verbam reddi potest: Non concupisces uxorem proximi tui: & non desiderabis domum proximi tui, non agrum, non seruum, &c. Versio eius 70. Interpretat haec velut distincta precepta exprimit: Non concupisces uxorem proximi tui, Non concupisces domum proximi tui, neque agrum eius, &c.

Quoniam vero haec duæ precepta sub sexto, & septimo, Non machaberis, Non furum facies, comprehendunt poterint: cum dubium non sit, sed quodam natura lumine intelligatur, cum, qui pravum facias prohibet, sicut etiam malum prohibere voluntatem: adeoque aliena uxoris portuanda capidatim prohibetur, velto adulterio, quia si concupiscere licet, sicut etiam est potest.

Hæc tamen duo precepta distincte, & explicite traditi conveniens hæc: primo oī Populi Iudicari rudem indolam, dumquicunque ceterum. Plerique enim ex Iudeis peccato obsecrati in eam opinionem adduci non poterant; ut credentes id a Deo prohibitus est, quod spud homines impunitum est. Inimico vero lata, & cognita est Dei legi, multum, qui se Legis interpretes esse profectabantur, in eo veritate fuit errore, ut nullus peccati res esse conferent, qui solum peccandi desiderium, & voluntatem habuerint. Quem errorem Christus refellit Matth. 5. Andistis (inquit) quid dictum est antiquis: Non Machaberis. Ego autem dico vobis: Quia enim, qui videris mulierem ad concupiscentiam eam, jam machaberis eam in corde suo. Id scilicet differentiam inter divinam, humanae leges intercedit, quod haec opera duxerat externe per potuisse, & exigere: illi vero, quoniam dominus Deus intueretur, ipsius animi parum, sinceraeque existimat, atque integratim requirat, Christus cor mundum postulat, & solos eos, qui mundo sunt corde, beatos pronuntiat. Mundum autem est cor, cum ab omnibus prævis desideriis defecatum, ac purum est. Illi igitur divina Lex velut speculum quotidiani in qua nostra vita inueniuntur. Hinc Apostolus ait: Concupiscentiam vobis, non Lex dicit, Non concupisces.

Secundario necessitatis horum preceptorum est, quod aliqui distincte, explicante verent, que sexto, & septimo primo precepto explicite non prohibebantur: nam sexto quidem precepto vetuum est, uxorem proximi concupiscere animo cum es machaberis sed nono precepto explicatus id prohibetur, & insuper desiderium aliena uxoris etiam postmodum illud epithemum est. Non enim superbius malum, iniquitatem malum, idolatriam malum aliquis recte dixerit, quia nulla superbia, iniquitas, idolatria bona est. Sed & bona malitiaque concupiscentiam, & utriusque discrimen clarissimum indigit ad Gal. 5. 17. Tertius, Care concupiscentia adversus spiritum, & spiritus adversus carnem. Nam concupiscentia spiritus aduersus carnem ex semper bona est: Concupiscentia vero carnis adversus spiritum ex semper quæla. Ad spiritum, unde illam recte mentis cupiditatem pertinet, quod S. Aug. ait T. 4. in Ep. 1. S. Joannis: Tu a vita Christiana sanctum desideras, non autem desideras, nondum vides: sed desiderando caras spiritus, ut cum vides, quod videt, impleras. Sic enim usq[ue] velis imp[er]a aliquem suum & prop[ri]um, quod dabitur, extendit suum: non nisi quantum miserias est, quod dabitur, extendit suum: non nisi quantum miserias est, quod vides quia onus est suus; exinde facit capiorem: scilicet d[omi]n[u]s diffundit excedit desiderium, desiderante extendit animus, extendendo facit capaciorem. Desiderante ergo Fratres, quia implendi suum.

Sola igitur concupiscentia mala, quæ peccati fomes, desiderium peccati, improba voluntas, & similiter cupidas, & concupiscentia vocatur ab Ecclesiastis Tractatoribus, absque adiutorio, quo vocabuli determinare significatio, his propter peccatum prohibetur; illi scilicet concupiscentia motus, qui nullum rationis modum habent, neque finibus a Deo continentur. Hec autem prohibetur cupidas, vel quæ malum appetit: unde Apost. 1. ad Cor. 10. Non sumus (inquit) concupiscentes malorum, quemadmodum & illi concupiscentes: vel quia estis res naturæ, ha[bi]tate non sunt, non enim ex nobis appetere licet, quibus frui non licet: vel quia quæ appetunt, aliena sunt, ut domus, seruos, ancillæ, ager, uxor, bos, anima, &c. Igitur hajuscmodi rerum cupiditas mala est, gravissimisque peccatum, cum illis concupiscentia animi prebeat aliens. Nam tunc denunt peccatum partus, cum potest maliarum cupiditatum impulsu animus prævis motibus, illicitissimus rebus delectatur, arque his vel afflent, vel certe non repugnat, ut docet S. Jacobus Epistola Catholica cap. 1. peccati originem, & progressum olenus: Unusquisque (inquit) tentatur a concupiscentia sua ab aliis: deinde concupiscentia, cum conceperit peccatum: peccatum vero, sive consummatum fuerit, generaliter mortem. Concupiscentia autem concupiscentia suggestio, & delectatione, partur aliena.

Lex ergo non prohibet ne illos concupiscentia motus in nobis ipsi sentimus, cum sit, Non concupisces, sed ne prævis illis mortibus contentiamus, quod pauci verbis Sapiens complexus est Eccl. 13. Post concupiscentias tuas non eas. Abit enim potest concupiscentia, qui suggestioni non repugnat; qui nascientem delectationem non preficit. Fieri enim potest, ut diuturnorem delectationem confessus in peccatum non sequatur. Prohibet lex, ne peccatum in nostro mortali corpore regnare finiamus. Ut obdianus concupiscentias, nec desideria perficiamus: Iuber, ut abstineniam a carnibus desideris, qui militans adversus animam, Triplex illam concupiscentiam prohibet, de qua S. Joan. Ep. 1.c. 2. sit: Omnes, quod est in Mundi, concupiscentia carnis est & concupiscentia oculorum, & superbia vita: que non ex Patre, fed

Concupiscentia igitur alia recta est, alia mala. Bona est illa, quæ moderata est, & suis finibus continetur. Nihil enim aliud est quam appetendi via a Deo infinita, que bona quidem jacundus, sed sub rationis moderatione profectus.

Plurimas illius utilitates Councilii Tridentini Catechismus percens: Primo namque effect, ut aliud preciosum Deum oramus, supplicesque ab eo peramas, que cupimus. Oratio enim cupiditate nostræ, ac desideriis est interpres. Unde Propheta ait: Desiderium panorum exaudiuit dominus. Et alio loco: Domine, ante te omne desiderium meum, & genitus meus a te non est absconditus. Et Ap. Spiritu sancto postulat pro nobis genitum inveniatur nobis: Qui autem seruat corda, sicut, quid desideratur spiritus, quemam secundum Deum postular pro sanctis: id est, desiderare, & postulare nos facit. Secundo, haec concupiscentia via effect, ut carior sint nobis Dei munera: quo enim vehementiori alicuius rei cupiditate flagramus, eo carior illa nobis res est, atque jacundus, cum eam appetimus. Tertio desideratio ipsa, quam ex concupiscentia, facta, ut maijore pietate gratia Deo agamus.

Naturalis igitur illa via cupiditatem, quam ratio intra fines suis coeret, non vétatur postremis duobus Decalogi Preceptis, multo minus minus spiritualis illa recte mentis cupiditas, qui ad eorum appetitionem incitamus, quæ carni repugnant. Hanc enim Sacra Litera approbat, & ad eam adhortatur. Sap. 6. Concupiscentia Ieronimus mos. Eccl. 24. Transfide ad me omnes, qui concupiscentias meas. Pl. 83. Concupisces, in desideriis armis mea in atria Domini. Cum Apostolis fidelis adorans ad Col. 3. ut mortis concupiscentias malam, innuit, aliquam esse concupiscentiam, quæ per se mala non sit, aliquam superflua illud epithemum est. Non enim superbius malum, iniquitatem malum, idolatriam malum aliquis recte dixerit, quia nulla superbia, iniquitas, idolatria bona est. Sed & bona malitiaque concupiscentiam, & utriusque discrimen clarissimum indigit ad Gal. 5. 17. Tertius, Care concupiscentia adversus spiritum, & spiritus adversus carnem. Nam concupiscentia spiritus aduersus carnem ex semper bona est: Concupiscentia vero carnis adversus spiritum ex semper quæla. Ad spiritum, unde illam recte mentis cupiditatem pertinet, quod S. Aug. ait T. 4. in Ep. 1. S. Joannis: Tu a vita Christiana sanctum desideras, non autem desideras, nondum vides: sed desiderando caras spiritus, ut cum vides, quod videt, impliras. Sic enim usq[ue] velis imp[er]a aliquem suum & proprium: quod dabitur, extendit suum: non nisi quantum miserias est, quod dabitur, extendit suum: non nisi quantum miserias est, quod vides quia onus est suus; exinde facit capiorem: scilicet d[omi]n[u]s diffundit excedit animus, extendendo facit capaciorem. Desiderante ergo Fratres, quia implendi suum.

Sola concupiscentia mala, nisi his

concupiscentia vocatur ab Ecclesiastis Tractatoribus, preceptis, absque adiutorio, quo vocabuli determinare significatio, his propter peccatum prohibetur; illi scilicet concupiscentia motus, qui nullum rationis modum habent, neque finibus a Deo continentur. Hec autem prohibetur cupidas, vel quæ malum appetit: unde Apost. 1. ad Cor. 10. Non sumus (inquit) concupiscentes malorum, quemadmodum & illi concupiscentes: vel quia estis res naturæ, ha[bi]tate non sunt, non enim ex nobis appetere licet, quibus frui non licet: vel quia quæ appetunt, aliena sunt, ut domus, seruos, ancillæ, ager, uxor, bos, anima, &c. Igitur hajuscmodi rerum cupiditas mala est, gravissimisque peccatum, cum illis concupiscentia animi prebeat aliens. Nam tunc denunt peccatum partus, cum potest maliarum cupiditatum impulsu animus prævis motibus, illicitissimus rebus delectatur, arque his vel afflent, vel certe non repugnat, ut docet S. Jacobus Epistola Catholica cap. 1. peccati originem, & progressum olenus: Unusquisque (inquit) tentatur a concupiscentia sua ab aliis: deinde concupiscentia, cum conceperit peccatum: peccatum vero, sive consummatum fuerit, generaliter mortem. Concupiscentia autem concupiscentia suggestio, & delectatione, partur aliena.

Lex ergo non prohibet ne illos concupiscentia motus in nobis ipsi sentimus, cum sit, Non concupisces, sed ne prævis illis mortibus contentiamus, quod pauci verbis Sapiens complexus est Eccl. 13. Post concupiscentias tuas non eas. Abit enim potest concupiscentia, qui suggestioni non repugnat; qui nascientem delectationem non preficit. Fieri enim potest, ut diuturnorem delectationem confessus in peccatum non sequatur. Prohibet lex, ne peccatum in nostro mortali corpore regnare finiamus. Ut obdianus concupiscentias, nec desideria perficiamus: Iuber, ut abstineniam a carnibus desideris, qui militans adversus animam, Triplex illam concupiscentiam prohibet, de qua S. Joan. Ep. 1.c. 2. sit: Omnes, quod est in Mundi, concupiscentia carnis est & concupiscentia oculorum, & superbia vita: que non ex Paire,

habet, ne prævis concupiscentias mortibus contentiamus: que non habeantur. Rom. 6. 12. Quod est in Mundi, concupiscentia carnis est & concupiscentia oculorum, & superbia vita: que non ex Paire, fed

De dubius postremis Decalogi Precepta.

Cum superioris Decalogi Preceptis prohibetur, non

De dubius postremis Decalogi Precepta.

Cum superioris Decalogi Preceptis prohibetur, non

De dubius postremis Decalogi Precepta.

Cum superioris Decalogi Preceptis prohibetur, non

De dubius postremis Decalogi Precepta.

Cum superioris Decalogi Preceptis prohibetur, non

De dubius postremis Decalogi Precepta.

Cum superioris Decalogi Preceptis prohibetur, non

De dubius postremis Decalogi Precepta.

Cum superioris Decalogi Preceptis prohibetur, non

De dubius postremis Decalogi Precepta.

Cum superioris Decalogi Preceptis prohibetur, non

De dubius postremis Decalogi Precepta.

Cum superioris Decalogi Preceptis prohibetur, non

De dubius postremis Decalogi Precepta.

Cum superioris Decalogi Preceptis prohibetur, non

De dubius postremis Decalogi Precepta.

Cum superioris Decalogi Preceptis prohibetur, non

De dubius postremis Decalogi Precepta.

Cum superioris Decalogi Preceptis prohibetur, non

De dubius postremis Decalogi Precepta.

Cum superioris Decalogi Preceptis prohibetur, non

De dubius postremis Decalogi Precepta.

Cum superioris Decalogi Preceptis prohibetur, non

De dubius postremis Decalogi Precepta.

Cum superioris Decalogi Preceptis prohibetur, non

De dubius postremis Decalogi Precepta.

Cum superioris Decalogi Preceptis prohibetur, non

De dubius postremis Decalogi Precepta.

Cum superioris Decalogi Preceptis prohibetur, non

De dubius postremis Decalogi Precepta.

Cum superioris Decalogi Preceptis prohibetur, non

De dubius postremis Decalogi Precepta.

Cum superioris Decalogi Preceptis prohibetur, non

De dubius postremis Decalogi Precepta.

Cum superioris Decalogi Preceptis prohibetur, non

De dubius postremis Decalogi Precepta.

Cum superioris Decalogi Preceptis prohibetur, non

De dubius postremis Decalogi Precepta.

Cum superioris Decalogi Preceptis prohibetur, non

De dubius postremis Decalogi Precepta.

Cum superioris Decalogi Preceptis prohibetur, non

De dubius postremis Decalogi Precepta.

Cum superioris Decalogi Preceptis prohibetur, non

De dubius postremis Decalogi Precepta.

Cum superioris Decalogi Preceptis prohibetur, non

De dubius postremis Decalogi Precepta.

Cum superioris Decalogi Preceptis prohibetur, non

De dubius postremis Decalogi Precepta.

Cum superioris Decalogi Preceptis prohibetur, non

De dubius postremis Decalogi Precepta

^{1. Pet. 2.} sed ex Mondo est. Concupiscentia carnis prohibetur non precepto, Non concupisces uxorem proximi tui. Concupiscentia vero oculorum, & superbia vita, vetatur decimo precepto,

Non concupisces domum proximi tui, non agrum, non servum, non ancillam, non bosum, non asnum, & omnis que illius sunt. Domus porto vocabulo non locus modo; quem incolimus, sed heredites universa significatur, ut ex Sacerorum Scriptorium ufo cognoscatur. Scriptum est Exod. 1. Officialebus Egyptiis a Domino domos esse adiicias, id est, illarum fabricates ab auctis, ac amplificatas est. Hoc igitur precepto nobis vetrum est, ne divitias avide expectatis, neque alieni opibus, potentie, nobilitati invideas, sed statu nostro, quis ille sit, contenti finus. Alienam etiam gloria appetito prohibetur: nam hoc item ad dominum pertinet. Alienarum rerum cupiditas siem invenient, atque infinitus extingue Lex iubet, quod scriptum est Eccl. 5. Avarus non impletur peccata. Et si. 5. Vnde, qui coniugij domum ad domum, & agrum agro caputatis usque ad terminum loci, nunguid habitabitis vos sibi in medio terra? Additur in divino precepto, Non bovem, non asnum: quod declaratur, non solum quae magna sunt, ut domus, ager, nobilitas, gloria, cum aliena sint, concupiscentia nobis non licet: sed etiam prava, qualicunque illa sint, animata, sive inanimata, minima etiam concupiscentia lex prohibet, ne paultat ad maiora sit gradus. Additur, Neque servum, quod tam de captiis, quam de reliquo servorum generis intelligendum est: quos, ut nec certe alterius bona, bona concupiscentia non debet. Quod autem in precepto mentio fit proximi, id eo pertinet, ut hominum virtutum demonstretur, qui vicinos agros, aut proximas domes, aut sicut eum ejusmodi. Scriptum legem violare non videtur (inquit Concilii Tridentini Catechismus.)

ARTICULUS III.

Regula Morum circa duo postrema Precepta.

REGULA PRIMA.

Lethalis peccati rens est, qui quis prave, turpique concupiscentia carnis praeberit offensum; vel ejus mortibus non regnat.

^{Rom. 6. 12.} Divenire enim violat Præceptum ab Apostolo promulgatum, Non regnet peccatum in vestro mortali corpore ad obediendum desiderii ejus. Non enim ait: Ad habendam desideria, ut ejus fed ad obediendum desiderii ejus, ut quoniam sunt in aliis majora, in aliis minor, prout quisque in homini interior novitate peccaverit, in hoc agere iustitia, pudicitias, quae servamus, ne illis obediamus: ut tamen nec ipsa stat desideria, velle debemus, etiam in corpore mortis huius id obtemperari non possumus. Hinc Ap. ait: Non enim, quod vobis est, sed quod eidi malum illud facio, id est, concupiscentia: Quia & hoc nolle facere, ut efficiat ex parte perfidus. Si autem, quod nolo, inquit, hoc facio, confessio legi: quoniam bona est, quia hoc & illa non sunt, quod & ego nolo. Non vult enim, ut concupiscentia, que dicit: Non concupisces & ego non lo concupiscentia: in hoc itaque conscientiam voluntas legis, & mea. Verum quia concupiscentia nobilis, & tam concupiscentia; sed eidem concupiscentia nequaque consentiendo serviet; adiunxit: Nunc autem iam non ego spero illud, sed id quod inhabitat in me peccatum. Ita S. Aug. Lib. 1. De Nutritione, & Concupiscentia, c. 27.

^{Et Lib. De Spiritu, & Litera, c. 26.} ubi premisit, alius esse totum nondum affectum caritatem, alius nullam sequi cupiditatem, itaque debet hominem, quamvis longe minus amet Deum, quam sum potest amans confitetur, nihil tamen appetere illicitum: subdit: His confessis, peccatum erit hominis ex parte divinitutis, aliquando affectum illicite consenserit, non tantum in illis corradicacionibus & flagitiis perterritandis, verum etiam in levioribus; ut vel autem aliquod est, que audienda non est, vel linguum aliqui, que audienda non est, accommodet, vel in ipso corde aliquid ita cogitet ut maliter leuitum, quod male delectat, & per præceptum scitur illicitum: etiam si quisque confessio est ad peccatum, que unquam fore, nisi parva terretur.

^{Et Lib. 3. Ad Bonifacium, c. 7.} Hic præceptum est, ut desideriorum peccati non obediamus & ibi primum, ut desiderio peccati non habeamus.

REGULA II.

Uxori alterius concupiscentia lethali peccatum est, quamvis non concupiscatur ut adulterio polluta, sed ut matrimonio legitimo intercedente fruenda.

Qui enim sic alienam uxorem desiderat, prioris Matrimonii dissolutionem cupit, adeoque mariti mortem; siquidem Matrimonium Christianorum sola morte dissolvi potest, propter funditatem Sacramenti; quod cum illicitum sit, & inhumani-

nus, nefas est alterius uxorem concupiscentia, vel co fide, ut cum ipsa Matrimonium contrahatur post obitum mariti, nefas est id ipsi declarare, five ferio, five joco, Id enim abique carnali concupiscentia, & aurore ferion potest, quo jam ipsi adhucere incipit, tamque surpare. Abigail uxorem Nabal, eo defuncto, uxorem querere, & accipere David, ut in matrimonium ducenti voluntatem habuile, cum ad ipsu adiit interpellatura pro salute viri, nonum Decalogi precepto violator, non minus quam cum Berabae uxorem Urias uxorem accepte decevit, ut adulterium cum illa perpetratu abscondere. Ita sicut carnali illa concupiscentia ipsum incitat ad necem Urias proerundam; ita & ita ad mortem Nabal optandum ipsum impulissest, adeoque homicida tunc suissim animo, sicut postea homicida reipila fuit, cum Urias nec procurari, ipsum ferventis prælio exponiubus. Hanc de dubius poltemis preceptis.

Non concupisces domum proximi tui, non agrum, non servum, non ancillam, non bosum, non asnum, & omnis que illius sunt. Domus porto vocabulo non locus modo; quem incolimus, sed heredites universa significatur, ut ex Sacerorum Scriptorium ufo cognoscatur. Scriptum est Exod. 1. Officialebus

Egyptiis a Domino domos esse adiicias, id est, illarum fabricates ab auctis, ac amplificatas est. Hoc igitur precepto nobis vetrum est, ne divitias avide expectatis, neque alieni opibus, potentie, nobilitati invideas, sed statu nostro, quis ille sit, contenti finus. Alienam etiam gloria appetito prohibetur: nam hoc item ad dominum pertinet. Alienarum rerum cupiditas siem invenient, atque infinitus extingue Lex iubet, quod scriptum est Eccl. 5. Avarus non impletur peccata. Et si. 5. Vnde, qui coniugij domum ad domum, & agrum agro caputatis usque ad terminum loci, nunguid habitabitis vos sibi in medio terra? Additur in divino precepto, Non bovem, non asnum: quod declaratur, non solum quae magna sunt, ut domus, ager, nobilitas, gloria, cum aliena sint, concupiscentia nobis non licet: sed etiam prava, qualicunque illa sint, animata, sive inanimata, minima etiam concupiscentia lex prohibet, ne paultat ad maiora sit gradus. Additur, Neque servum, quod tam de captiis, quam de reliquo servorum generis intelligendum est: quos, ut nec certe alterius bona, bona concupiscentia non debet. Quod autem in precepto mentio fit proximi, id eo pertinet, ut hominum virtutum demonstretur, qui vicinos agros, aut proximas domes, aut sicut eum ejusmodi. Scriptum legem violare non videtur (inquit Concilii Tridentini Catechismus.)

REGULA III.

Eiusdem, immo graviori peccati rens est mulier, quae alienum virum concupisces.

Licit enim aliquando viris plures habere uxores, adeoque plures diligere; verum nunguid licet feminis plures habere viros, aut alium ab unicu suo marito diligere amore conjugal. Que igitur alienam virum concupiscenter, non solum adversus fidem Matrimonii, & contra iustitiam peccaret, sed etiam contra legem naturae, que plures maritos a muliere haberi, aut desiderari licet, ut nullo unquam eas, nulla dispensatione id licet posset. Et si viri cupiditas alienam conjugem desiderantibus aliud optandum, & procurandam mariti illius mortem frequenter impellit, quanto periculosior mulieris infano amore captus, alienumque virtutum concupiscentia libido? Sicut certe mariti mortem optabit, & forte procurabit occasione data, vel qualitas, necnon & mortem uxoris aliena, ut novo, quem deperit, conjugi potiatur. Nostumque fures quid famina possit.

REGULA IV.

Lethalis peccati rens est, qui multo aliis disponitatis concupiscenti, abfrabunt, abalienant.

Qui enim haec pœta refindere student, violentiæ sanctissimi fidei fidus (inquit Catechismus Concilii hinc regulam tradens) Nec illos iuris prætextus excusat, quo declaratur, Matrimonium per verba de præsenti contractum Sponsalia dicimur.

REGULA V.

Lethalis peccati rens est, qui farnam ad Dei cultum; Religiosamque conserفاتam, vel Religiose vestris. Velique sententia Christi destinatam, seque Agni nuptias reperit, in conjugem expedit.

Id enim sine Sponsi immortalis iniuria, cui conjuncta, vel destinata est, & designata, fieri non potest, nec sine crimen facilius. Et quoadmodum (inquit Concilii Catechismus) quae alterius nuptia est, cum concupiscere omnino nefas est: sic que ad Dei cultum, Religiosamque est conservata, nullo pacto licet illam uxorum appetere. Lethalis enim peccati rens est, qui mulieris, quam simplici calitatis Voto fecit obstrictam, Nuptias exigit, tamque de conjugio minime cogitantes sollicitas, impellentes, ut remissione Voti a Summo Pontifice, nulla existente causa legitima, obirent, ea ut conjugi potiatur.

REGULA VI.

In Decimum Decalogi Præceptum graviter peccant, non solum qui rem alienam iniurias, sed etiam, qui promisit apud homines rationibus, atque (ut dicit Soler) sub Iuris cœlo confugit appetens, ac possidere cum incommode, vel damno proximi: & qui proprius quasius, & iuri causas calamitatis, vel incommoda aliorum appetunt.

Ilos caritatem, quae Non querit, quae sua sunt plane destitutos esse manifestum est, & Apostolici Præcepti immenses.

De Decalogo.

519

na, nefas est alterius uxorem concupiscentia, vel co fide, ut cum ipsa Matrimonium contrahatur post obitum mariti, nefas est id ipsi declarare, five ferio, five joco, Id enim abique carnali concupiscentia, & aurore ferion potest, quo jam ipsi adhucere incipit, tamque surpare. Abigail uxorem Nabal, eo defuncto, uxorem querere, & accipere David ju-

ra in matrimonium ducenti voluntatem habuile, cum ad ipsu adiit interpellatura pro salute viri, nonum Decalogi precepto violator, non minus quam cum Berabae uxorem Urias uxorem accepte decevit, ut adulterium cum illa perpetratu abscondere. Ita sicut carnali illa concupiscentia ipsum incitat ad necem Urias proerundam; ita & ita ad mortem Nabal optandum ipsum impulissest, adeoque homicida tunc suissim animo, sicut postea homicida reipila fuit, cum Urias nec procurari, ipsum ferventis prælio exponiubus. Hanc de dubius poltemis preceptis.

Non concupisces domum proximi tui, non agrum, non servum, non ancillam, non bosum, non asnum, & omnis que illius sunt. Domus porto vocabulo non locus modo; quem incolimus, sed heredites universa significatur, ut ex Sacerorum Scriptorium ufo cognoscatur. Scriptum est Exod. 1. Officialebus

Egyptiis a Domino domos esse adiicias, id est, illarum fabricates ab auctis, ac amplificatas est. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

Philip. 2. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

1. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

2. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

3. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

4. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

5. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

6. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

7. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

8. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

9. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

10. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

11. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

12. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

13. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

14. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

15. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

16. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

17. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

18. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

19. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

20. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

21. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

22. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

23. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

24. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

25. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

26. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

27. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

28. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

29. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

30. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

31. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

32. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

33. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

34. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

35. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

36. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

37. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

38. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

39. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

40. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

41. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

42. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

43. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

44. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

45. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

46. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

47. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

48. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

49. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

50. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

51. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

52. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

53. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

54. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

55. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

56. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

57. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

58. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

59. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

60. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

61. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

62. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

63. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

64. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

65. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

66. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

67. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

68. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

69. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

70. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

71. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

72. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

73. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

74. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

75. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

76. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

77. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

78. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

79. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

80. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

81. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

82. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

83. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

84. Pet. 4. Hoc igitur precepto non ultimo Decalogi precepto.

Exod. 29. minum. Eo collinquent generalia duo illa Praecepta, Non concupiscere, & Diligere, ut S. Aug. doceat Lib. De Perseptione
Deut. 6. Iustitia, &c. Generalis prohibitio est, Non concupiscere, & generalis iustitia, Diligere. Unde breviter ex Apostolo Paulus quodam loco utrumque complexus est. Prohibitio enim est Nolite conformari huic saeculo: iustitia autem, Sed reformamini in novitate mentis vestra. Illud pertinet ad non concupiscere, hoc ad diligere: illud ad continentiam, hoc ad fratrem bonum. Non concupiscendo enim venustate exploramus, & novitatem induimus diligendo. Quia novitate induit, sanctis desideriis exercemur. Hoc est enim vita nostra, ut desiderando exercemus. Tantum autem nos exercet sanctum desiderium, quantum desideria nostra amperaverimus ab amore facili; inquit, S. Aug. Tr. 4. in Epist. S. Joannis. Aliquando exinaniti oportet, quod implendum est. Non implaudas et, unde malum. In hoc labore sine intermissione debemus, donec Deus non perducat ad illum finem, qui sufficiat nobis, ubi faciet in bonis desideriorum nostrorum. Tunc enim aliquid desiderio non datur, quando omnia in omnibus Deus erit. Talis fons non habet finem: rem: nihil aliud scio, nisi fluxus, & caducus spemendus est, certa, & interna requirendus. Unde ad te pervenitur, tu mihi suggeste, tu ostende, tu viaticum praede, Adige in me fidem, auge spem, auge caritatem. Fecime, Pater, quæzere te, vindice me ab errore, quæzenti te nihil aliud pro te occurras. Si nihil aliud desiderio, quam te, inveniam te jam, quæsto, Pater. Si autem in me superflui alicuius appetitus, tu ipse in me manda, & fac idoneum ad videndum te. Amen.

Coloss. 3.Gant. 1.

EINIS LIBRI QUARTI

THEOLOGIAE
DOGOMATICÆ, ET MORALIS
SECUNDUM ORDINEM CATECHISMIConcilii Tridentini.
LIBER QUINTUS.
DE ORATIONE.

Athechismi Concilii Tridentini ordinem fecuti, postremum Theologiae nostra Librum Dominicæ Orationis explicacionem dicamus, quam Theologie totius compendium non immrito dixerim. Vera namque Theologia, Evangelii Breviarium. Negas enim (inquit Tertullianus) propriatum Orationis Officia complexa est, venerationem Dei, aut hominis positionem: sed omnes pane fermonem Domini, omniem commemorationem disciplina, ut revera in Oratione Breviarium rectius Evangelii comprehendantur... Compeditus paucorum verborum, quo attinguntur edita Prephantum, Evangeliorum, Apostolorum, sermones Domini, parabolas, præcepta: quæ simul expunguntur officia: Dei honor in Patri, fides testimonium in nomine, oblatio obsequi in voluntate, commemorationis spes in Regno, pessima via in pane, exomologeis debitorum in deprecatione, follicitudo temporalium in pustulatione tutela. Verum prius quam Dominicæ Orationis explicacionem aggrediamur pauca de Oratione in genere præludenda sunt.

CAPUT PRIMUM.

De Oratione in Genere.

ARTICULUS PRIMUS.

Quid, & quatuor sit Oratio.

O Ratio definitur a S. Joanne Damasceno, Lib. 3. De Fide c. 24. Petilio decentiam a Deo: Sive Mensis ad Deum adest. Consono sunt definitions itæ notioni Orationis a S. Basilio traditæ, Homilia in Martyrum Justitiam: Orationis, inquit, est hæc conjunctio pessimo, quæ ad Deum a Piss effunduntur. Et a S. Augustino, sive alio Autore Sermonis 73. in Appendix, alias inter Augustinianas De Tempore 230. Quid est oratio, nisi adestus anima de terrestribus ad celstas, inquisitus supernorum; insipitum desiderium? Orationis est conjunctio Spiritus Sancti. Ex S. Augustino Enarratione in Psal. 73. definiri potest, Corde desiderium & gemitus ad Deum dretus. Unde Prophetas ait: Domine ante omne desiderium meum, & gemitus meus nata non est abstinens. Si desiderium tuum ante illum, & Pater, qui vide in occulto, redet tibi. Isum enim desiderium tuum oratio tua est: sed desiderium rerum eternarum, vel ad salutem eternam conducentium. Ab eodem Patre definitur Oratio: Locius de Am.

II. Duplex est Oratio, interior una, sive Mentalis, exterior altera, seu Vocalis. Ad Mentalem pertinet illud. Ps. 26. Tibi dixit cor meum, Exaudiens re facies mea, Psal. 18. Et meditatio cordis mei in contemplatione semper. Ps. 38. Et in meditatione mea excede et agi. Et i. Rg. 1. Anna legebatur in cor suo, tantumque labi illius mortuorum. Vox penitus non audiebatur. Hæc neque in suspirione omnis actus, neque in folla receptione, sur statu quicunq; pallivo, neque in speculatione sola, nec in folla amore, sed in actibus intellectus, & voluntatis ad Dei cultum, & honorem relatis. Meditatione felicit, five consideratione rerum divinarum & nihil nostri, atque indigenit, & Dei amore, rerumque eternarum desiderio, aliquippius affectibus polita est. Supremus illius orationis gradus est contemplatio, quæ Animæ supra terræphantasmata elevata, atque inquisitione rationis, & vago variorio discursu, Deum, resquæ diuinæ libere considerat, in esque defixa peccatis mens acit, casto, ardente amore Deo coniungit, ipsam complebitur, in coequo unice delectatur. Definitur a S. Aug. Lib. 12. Contra Fanum, c. 42. Scilicet quodammodo erubet alienata mens ab infelicitatibus temporibus eternorum lucens Sapientia conueniens. Ad hunc orationis gradum non perveniret nisi purgata anime, quæ diuina Punitio, & mortificatione perturbaciones, & pravæ cupiditates nature corruptæ subegentur. Ad illum autem sensum per variis divinarum illustrationum gradus perducuntur. Vulgaris inque divinorum Mandatorum observantia non sufficit, ut quis ad summum illum orationis gradum perveniat, sed variis labi-

Contempno, non, supercommissus illius orationis gradus. Ad hunc orationis gradum non laborare, sed statim per varios gradus petivit. Ps. 37. Et in Ps. 37. gradum non audirebat. Hæc neque in suspirione omnis actus, neque in folla receptione, sur statu quicunq; pallivo, neque in speculatione sola, nec in folla amore, sed in actibus intellectus, & voluntatis ad Dei cultum, & honorem relatis. Meditatione felicit, five consideratione rerum divinarum & nihil nostri, atque indigenit, & Dei amore, rerumque eternarum desiderio, aliquippius affectibus polita est. Supremus illius orationis gradus est contemplatio, quæ Animæ supra terræphantasmata elevata, atque inquisitione rationis, & vago variorio discursu, Deum, resquæ diuinæ libere considerat, in esque defixa peccatis mens acit, casto, ardente amore Deo coniungit, ipsam complebitur, in coequo unice delectatur. Definitur a S. Aug. Lib. 12. Contra Fanum, c. 42. Scilicet quodammodo erubet alienata mens ab infelicitatibus temporibus eternorum lucens Sapientia conueniens. Ad hunc orationis gradum non perveniret nisi purgata anime, quæ diuina Punitio, & mortificatione perturbaciones, & pravæ cupiditates nature corruptæ subegentur. Ad illum autem sensum per variis divinarum illustrationum gradus perducuntur. Vulgaris inque divinorum Mandatorum observantia non sufficit, ut quis ad summum illum orationis gradum perveniat, sed variis labi-

Nat. Alex. Thesl. Tom. II.

ribus, insigniisque virtutum operibus, in quibus Evangelicas Beatitudines Clariſtas constituit, exercitatum esse necesse est. Lta, & Rachels duaram Jacob uxorum typi significavit. S. Aug. explicat Lib. 22. Contra Fanum, c. 52. Liam interpretatur Laborantem, Rachelē vero Virum principium, sive Verbum, ex quo videtur principium. Genes. 1. Agio ergo humana, mortalisque vita, in qua vivimus ex fide, multa laboriosa opera facientes, incerti quo exiūt provenient ad utilitatem eorum, quibus consulete, volumus, ipsa est Lta prior uxor Jacob: ac per hos & infirmis oculis suffit commemoratur. Cognitiones enim mortalium similes, & incerta providentia nostra. Spes Sap. 5. vero æterni contemplationis Dei, habens certam, & delectabilem intelligentiam veritatis, ipsa est Rachels unus de eius dictur pulchra species. Hanc enim amat omnis pie studiosus, & propter hanc servit gratia Dei, quia peccatas nostra esti fuerint sicut coccum, tanquam nix deshabituat. Laban quippe interpretatur Desolationem, cui servivit Jacob propter Rachel. Neque enim se quisquam convertit sub grata remissionis peccatorum servire justitiae, nisi ut quiete vivat in Verbo, ex quo videtur principium, quod est Deus: ergo propter Rachel non poterat, primo ut ad Rachel perveniretur, tolerari fecit, deinde propter filios commendavite. Ita vero unusquisque ulti Dei servus, sub desolationis peccatorum laetiora gratia constitutas, quid aliud in sua conversione, ne meditatus est, quid aliud corde gelavit, quid aliud adamanavit, nisi doctrinam Sapientie? Quis pierique se adeptus, & perceptus patet, siam ut se in spiritu Præceptis Legis exercuerint, quæ sunt de dilectione proximi, isti, Honora patrem, & matrem, Non machaberis, Non occides, Non furaberis, Non falsum testimonium dicis, Non concupisces uxorem proximi, Non concupisces rem proximi; quibus, quantum potuerit, observatis, potes quam homini pro concupis, & sperata poterat, prime ut ad Rachel perveniretur, tolerari fecit, tunc illa colerantur laboris, que in agendo, patiente, doque amplectenda est, statim ad pulchritudinem, atque perle, & Sapientiam delicias pervenire: sed non potest in terra morientur. Hoc enim videtur significare, quod dicitur est Jacob: Non est in loco nostro consuetudinis, ne minoris ante tradamus ad Nuprias. Quia non absurdum, major opellatur, que tempore prior est. Prior est autem in recta hominis eruditio laboris operandi, que jura sunt, quæ voluptas intelligendi, quæ vera sunt.

Ad summum illum orationis gradum, non scientia, sed fiducia, caritate, & humilitate pervenitur, atque cognitione in orationis firmatissimæ sua, de qua S. Aug. Lib. 4. De Trinitate, c. 1. scribit: gradum scientiam terrena, et cœlestiumque rerum magni dilectionis, caritatis, & humilitatis genus humanum: in quo profecto meliores sumus, & pervenient, quæ hic scientia proponuntur, nolle semper ostendit. Adsumus, cui nota est vel informitas sua, quam, qui ea non resipit, vias fiducie seruitur, etiam cogitans: aut, qui iam cogitans tenet, ignorans ipse, quo ingreditur ad salutem, ac firmaretur suam. Quia vero jam evigilavit in Deum, Spiritus Sancti calve excitatus, atque in eis amore coram se vultus ad eumque intrare volens, nunc valens, eoque sibi lucente attendit in se, inventaque se, sumque agititudinem illius mœdictia contemporari non posse cognovit, facta dolos habet, eumque deprecati, ut etiam, atque etiam misreatur, donec exeat totam miseriam, & precari cum fæcia, jam accepto granato pignore fæciat, per ejus unicum Salvatorem hominis, & Illuminatorem;

X x rem;